

KÜRESELLEŞMENİN GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE YOKSULLUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

*Yrd.Doç.Dr.Ayşe ÇELİKEL DANIŞOĞLU

ÖZET

Dünyada 1800'lü yıllardan itibaren İki küreselleşme evresi yaşanmıştır.Bugün de küreselleşme süreci, kurallarına uyan tüm ülkelerin refahını arttıracak iddiasıyla sürmektedir.Dünya ekonomilerinde neoliberal öğretinin öngördüğü ilerlemelerin gerçekleşmiş olup olmadığı konusunda, akademisyenler arasında görüş farklılıkları bulunmaktadır.Egemen görüş, küreselleşmenin gelir artışı sağlayarak dünyada yoksulluğu azalttığı yönünde iken bunun tersini savunan akademik çalışmalar da mevcuttur.Diğer yandan, gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımının düzelmediği, gelir eşitsizliğinin arttığı görülmektedir. Bu çalışmada küreselleşme kavramı, dünyadaki iki küreselleşme dalgası ve bu sürecin yoksulluk ile gelir eşitsizliğinin azaltılması anlamında ne gibi etkiler doğurduğu konusu irdelenmiştir.

1. GİRİŞ

Küreselleşme, ülke ekonomileri üzerinde yarattığı olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla günümüzde iktisat alanında en çok tartışılan kavramların başında gelmektedir.Malların, hizmetlerin, sermayenin, bilgi ve teknolojinin serbest dolaşımını ifade eden bu kavram bir anlamda neoliberal iktisadın dünyada uygulanma biçimidir. 1980'li ve 1990'lı yıllarda uluslararası ekonomik entegrasyon giderek hızlanmış ve dünya ülkeleri sınırları kaldırarak daha etkin üretim, yatırım, ticaret hedefini benimsemişlerdir. Küreselleşme sadece kar

* İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü

amaçlayan piyasa ekonomisine dayalı, ekonomiden ibaret bir sistem değil, aynı zamanda siyasi ve sosyo-kültürel alanları da içeren büyük bir değişim projesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu sürece katılan gelişmekte olan ülkeler iktisadi kalkınmanın farklı evrelerinde bulunduğundan, her ekonomi için sağlanan faydalar da içerilen riskler de farklı olmaktadır. 1980'li yıllardan itibaren birçok gelişmekte olan ülke belirlenen reformları gerçekleştirme sürecine girerek gelir artışı sağlamakla beraber küreselleşme bu ekonomiler üzerinde krizlere kadar varan olumsuz sonuçlar da doğurmuştur.¹

Sanayileşmiş ülkeler ile gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler arasında hem ekonomik hem de sosyal anlamda ciddi uçurumlar bulunmaktadır. Az gelişmiş ve gelişme yolundaki ekonomilerin yalnızca iktisadi büyümeyi gerçekleştirmeleri kalkınmaları için yeterli değildir. Kalkınma, sadece toplam üretimin ve kişi başına gelirin artmasını değil toplumlarda iktisadi ve sosyal yapının dönüştürülmesini, sürdürülebilir büyüme sağlanırken sanayi kesiminin, bilgi ve teknolojinin üretim ve ticaret içindeki ağırlıklarının artmasını ve ülkelerde yaşam standardı ve kalitesinin yükseltilmesini içermektedir.

Ülkeler arasındaki gelir eşitsizliği 200 yıldır var olmakla beraber özellikle 1980'li yıllardan itibaren ciddi artış göstermiştir. Dahası, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki gelir adaletsizliği düzelme yolunda da görünmemektedir. Kısıtlamaları kaldırarak tümenden dışa açılma, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin kırılma iç

¹ Net sermaye akımlarında ve özellikle kısa vadeli akımlarda ciddi artışlar kaydedilen 1980 ve 1990'lı yıllarda Meksika, Güneydoğu Asya, Türkiye, Rusya ve Brezilya'da mali krizler yaşanmıştır. Örneğin beş Asya ülkesi (Endonezya, Malezya, Filipinler, G.Kore ve Tayland) 93 milyar Dolar değerinde net özel sermaye akımına uğramışlardır. Bir yıl sonra 12 milyar Dolarlık bir sermaye çıkışı olmuş, bütün ülke ekonomilerinin birleşmiş SMM'sinin %10'undan fazla bir para hareketi gerçekleşmiş, Endonezya, G.Kore ve Tayland ciddi bir ekonomik kriz yaşamışlardır. Sonuçta, gelişmekte olan ülkelerin, başta kısa vadeli akımlar olmak üzere, uluslararası sermaye akımlarına tamamen açık olup olmaması konusunda ciddi görüş ayrılıkları ve tartışmalar ortaya çıkmıştır.

dinamiklerini yıkıcı güçlerin etkisine maruz bırakmıştır.Kalkınma için global piyasalara erişim güçlü bir etkidir ancak kalkınmanın başarısı, dünya piyasalarına seçici ve aşamalı bir entegrasyonla mümkündür. Bugün hakim görüş, küreselleşmenin büyümeye olumlu etkisinin maliyetlerinin çok üzerinde olduğu ve gelişmekte olan ülkelerin ticari ve mali akımlara ekonomilerini entegre etmek için tüm engelleri kaldırmaları gerektiğidir²

Dünyada büyüme oranlarına bakıldığında, 1985-95 arasında Doğu Asya %7'den fazla büyürken,Güney Afrika ülkeleri % -1.1, Uzak Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri ise % -3 küçülmüşlerdir. 1985-95 arası Hindistan %3.2,Çin %8.3 büyümüşlerdir.Zaten çok yüksek nüfusa sahip bu ülkelerdeki yüksek büyüme ortalamayı yükseltmiş ve bu şekilde dünyanın yarısından fazlasının %2'den fazla büyüyor olduğunu söylemek mümkün olmuştur.Dünya Bankası raporuna göre sanayileşmiş ülkelerde 2003'de büyüme oranı %1.5 olarak gerçekleşmiş ve 2004'te de%2.5'a çıkması beklenmektedir.Gelişmekte olan ülkeler için bu rakamlar %4 ve %4.9'dur³

Bir grup gelişmekte olan ülkede, sanayileşmiş ülkelerden çok daha yüksek büyüme oranları kaydedilmesine rağmen yaşam standartlarının düştüğü gözlemlenmektedir.Artan büyüme ile ortalama reel gelirler de yükselmekte ancak mutlak yoksulluk içindeki kesimlerde hiçbir olumlu gelişme kaydedilmemektedir.Bu ülkelerde nüfus artış oranlarının yüksekliği gelişmiş ülkeleri yakalayabilmelerinin önünde ciddi bir engeldir.

Bu koşullar altında 1990'lı yıllarda dünyada iyice belirginleşen eşitsizlik ve yoksulluk küreselleşmenin olumlu ve olumsuz sonuçlarının yeniden

²Rao, Mohan J., 'Development in a Time of Globalization', 1998,.s.2

³ 'Global Economic Prospects:2004',World Bank.

değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Serbest sermaye ve mal hareketlerinin dünyadaki yoksulluk ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri iktisatçılar için önemli bir inceleme konusu oluşturmuştur.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde küreselleşmenin anlamı ve dünyada 19. ve 20. yüzyıllarda gerçekleşmiş olan iki küreselleşme dalgasının özellikleri açıklanmıştır. Üçüncü bölümde yoksullaşma olgusu ve liberalizasyonun yoksulluğa etkisi irdelenmiş, dördüncü bölümde ise dünyadaki gelir eşitsizliği hem ülke içi hem de ülkeler arası düzeyde ele alınarak, bu konularda yapılmış olan çalışmalardan örneklerin yer aldığı bir literatür taramasına yer verilmiştir. Son bölümde incelenen çalışmaların ışığında küreselleşmenin etkileri üzerine bir değerlendirme yapılmıştır.

2. KÜRESELLEŞME

Küreselleşme temelde ticaret ve sermayenin serbest dolaşımı önündeki engellerin kaldırılması sürecidir. Dünya üzerinde hakim ekonomi politikası haline gelmesi ise teknolojik ilerlemeler, bilgi işlem, iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve böylece işlem maliyetlerinin düşmesi ile mümkün olmuştur. Ulaşım, iletişim ve bilişim alanlarında devrim niteliğindeki ilerlemeler, malların, sermayenin ve insanların dünya üzerinde hareketini kolaylaştırmış ve hızlandırmıştır. Sosyalist blokun dağılması ile serbest piyasa ekonomisi üretim ve bölüşümde tek hakim sistem olarak kalınca, küreselleşme daha da güçlenerek dünyaya yayılmıştır. Bu süreç içinde gelişmekte olan ülkelerin birçoğu mevcut politikalarında değişiklikler yaparak ekonomilerini küresel piyasalara açmışlardır. Yeni düzende uluslararası rekabetin artması ve kaynakların daha etkin dağılması yoluyla dünya ülkelerinin daha yüksek bir refah düzeyine gelmeleri hedeflenmiştir.

Küreselleşme kurallarına uygun olarak uygulandığında etkin kaynak dağılımı gerçekleşecek, dünya ülkelerinin gelirleri birbirine yakınlaşacaktır. Washington uzlaşmasında⁴ şartları belirlenen küreselleşme, zenginleşmeyi, demokrasinin genel bir norm olarak kabul edilmesini ve böylece gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasını vaad ederken diğer yandan da bugün yol açtığı ya da arttırdığı öne sürülen yoksullaşma, gelir eşitsizliği, çevre felaketleri gibi konularda eleştirilmekte, dünyanın birçok yerinde protesto edilmektedir.

Santerelli ve Figini, birçok sebepten dolayı küreselleşme hakkında çok az şey bildiğini ifade ederek, sonuçları hakkında genelleme yapılmasını erken bulmaktadır. Bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemişlerdir:

1) Küreselleşme, eşitsizlik ve yoksulluk kavramları ile ilgili ciddi ölçüm ve tanım eksiklikleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumda ampirik analizlerin sonuçları tam güvenilir değildir.

2) Bugün uygulandığı şekliyle küreselleşmenin iktisadi kalkınma sürecinde sadece 20 yıllık geçmişi olduğunu ve bu deneyimin genellemeler yapmak için yeterli olmadığına işaret etmişlerdir.

3) A priori varsayımların ve ideolojik etkenlerin küreselleşme tartışmasının bir parçası haline geldiğini ve objektif olmayan, taraflı yorumlar yapılmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir⁵.

⁴ John Williamson 1989'da, Washington Uzlaşmasını oluşturan politikaları formüle etmiş ve bu öneriler zamanla neo-liberal iktisadın bir kalkınma reçetesine dönüşmüştür. Bunlar özetle; mali disiplin sağlanması, harcamaların eğitim, sağlık gibi alanlardan başka önceliklere kaydırılması, marjinal vergi oranlarının düşürülerek verginin tabana yayılması, faiz oranlarının serbestleştirilmesi, rekabetçi kur politikası, ticaretin ve yabancı yatırımların serbestleştirilmesi, giriş çıkışlarda engellerin kaldırılması, özelleştirme, mülki hakların korunmasıdır. ('Evaluating the Washington Consensus', DevNews Media Center, The World Bank, 13 January, 2004)

⁵ Santerelli ve Figini, 2002, 'Does Globalization Reduce Poverty: Some Empirical Evidence for Developing Countries', s:2.

Ticaretin serbestleşmesinden sonra uluslararası sermaye akımlarının hacminde büyük artışlar meydana gelmiş, yeni yatırım araçları piyasaya girmiştir. Hem doğrudan yabancı sermaye yatırımları hem de kısa vadeli sermaye akımları, 1980'lerden itibaren ve özellikle 1990'lı yıllarda büyük hız kazanmıştır. Ancak meydana gelen mali krizler (Meksika, Doğu Asya, Rusya, Türkiye, Brezilya, Arjantin) özellikle kısa vadeli sermaye akımları üzerinde yeniden değerlendirmeler yapılması gerektiğini ortaya koymuştur. Gelişmekte olan ülkeler kısa vadeli sermayeyi ancak yüksek faiz oranları ile tutabilmekte ve ülke riski ile ilgili görüşlerde küçük bir değişim, eksik bilgi akışı ya da yatırımcıların birbirlerinin davranışlarından etkilenmesi hemen sermaye kaçıışı ile sonuçlanmaktadır.

Sermaye akımlarındaki bu artışı sermaye ihraç eden ülkelerle ilgili iki gelişme teşvik etmiştir. Birincisi, iletişim maliyetlerinin düşmesi, rekabetin artması ve iç piyasalardaki maliyetlerin yükselmesinin sanayileşmiş ülkelerdeki yatırımcıları yurtdışına yatırım yapmaya yönlendirmesidir. Burada amaç verimlilik artışı ve yüksek getiri sağlamaktır. İkincisi, gelişmekte olan ülkelerin yapısal reformları başlatmaları ve makroekonomik istikrar programları uygulamaları ile kredi-çöçrliliklerini arttırmaları olmuştur. Böylece yatırımcılar kısa ve uzun vadeli yüksek getiri beklentisi ile gelişmekte olan piyasalara girmiştir⁶.

Küreselleşme ile ticarete ve sermaye hareketlerinde serbestleşmenin yanı sıra devletin ekonomideki ağırlığının azaltılması öngörülmüştür. Özelleştirme, devletin sağlık ve eğitimdeki rolünün azalması, daha pasif para ve maliye politikaları, vergilerin ve kamu harcamalarının giderek azaltılması ile devletin öncü rolü serbest piyasaya devredilmiştir. Burada amaç, mali disiplin sağlamak, kamu borcunu azaltıp, ekonomik faaliyeti arttırmaktır.

⁶ A. Lopez-Mejia, 'Large Capital Flows: A Survey of the Causes, Consequences and Policy Responses', 1999.s.18.

Devletin kar amacı gütmeyen toplum için sağladığı temel hizmetlerin özel sektöre devredilerek sosyal devlet anlayışının sona erdirilmesi ve devlet harcamalarının bu hizmetler yerine başka önceliklere kaydırılması özellikle düşük ve orta gelir grupları üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Bütçe açıklarını kapatıp enflasyonu düşürmek amacıyla önerilen sıkı para ve maliye politikaları ya da IMF'nin uyum programları, kamu harcamalarının azaltılması birçok gelişmekte olan ülke ekonomisinde daralma ve yoksulluk yaratmıştır. Küreselleşmenin en çok eleştirilen bir diğer sonucu da ulus devletlerin ekonomi politikaları ile ilgili alacakları kararların uluslararası veya uluslararası kurumlara devredilmesi konusu olmuştur.

2.A. 19. VE 20. YÜZYIL KÜRESELLEŞME DÖNEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

Dünyada ilk küreselleşme sürecinin sanayi devrimini müteakiben başladığı ve Birinci Dünya Savaşı kadar devam ettiği kabul edilmektedir. İki dünya savaşı arasındaki dönemden sonra kolonilerin bağımsızlığına kavuşması ile refah devletini hedefleyen kalkınma politikaları uygulanmıştır. İkinci küreselleşme süreci 1980'li yıllarda başlayarak günümüze kadar gelmiştir.

2.A.a. TİCARET

İlk küreselleşme dalgası diyebileceğimiz 1870-1914 döneminin temel özelliği, para piyasalarında ve ticaret ilişkilerinde altın standardının norm kabul edilmiş olmasıdır. 19. yüzyılda mal ticareti, 20. yüzyıla göre çok daha düzenli kalıplar içinde gerçekleşmiştir. İleri sanayi ülkeleri temel olarak imal edilmiş mallar üreten, bunun karşılığında da az gelişmiş, çevre ülkelerinden daha çok temel besin ürünleri ve tropik hammaddeler ithal eden bir ticaret sistemi oluşturmuşlardır. 20. yüzyılda ise dünya ticaret sistemi karmaşık bir yapıdadır. 15 trilyon \$'a ulaşan ticaret hacminin

yaklaşık 2/3'ü benzer faktör donanımlarına sahip gelişmiş ülkeler arasında yapılmaktadır.⁷

İki dünya savaşı küresel entegrasyonu tersine çevirmiş, dünya ticareti yıllık %1.8 artıştan,%1.3'e inmiştir⁸

Uluslararası ticaret hacmine baktığımızda dünyanın 100 yıl öncesinde de ciddi bir entegrasyon içinde olduğunu görmekteyiz. 1870-1995 arası dönemde toplam dünya ticaretinin belli başlı ülkelerin GSMH'larına oranı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

TABLO 1

Ticaretin GSMH'ya oranı 1870-1995 (%)

	1870	1910	1950	1995
Birleşik Krallık	41	44	30	57
Fransa	33	35	23	43
Almanya	37	38	27	46
İtalya	21	28	21	49
ABD	14	11	9	24
Kanada	30	30	37	71
Avusturalya	40	39	37	40
Japonya	10	30	19	17

Kaynak: Baldwin ve Martin, 1999,s..15

Tabloda 11 gelişmiş ülke için 1870, 1910, 1950 ve 1995 yıllarındaki toplam ticaretin (ithalat artı ihracat) SMH'ya oranları verilmektedir.Birinci ve ikinci sütunlarda İlk

⁷ Bkz. Erinç Yeldan, 'Neoliberalizmin İdeolojik bir Söylemi Olarak Küreselleşme', 2003,s.431-434

⁸ J.Mitchi,J.G. Smith,'The Global Economy:Globalization and Human Development', 1995s.7.

küreselleşme dalgasında, başta Japonya, İsveç ve Danimarka olmak üzere, ülkelerin giderek daha çok ticarete açıldığını görmekteyiz.1910-1950 arasında Kanada hariç tüm ülkelerde ticaret/SMH oranı düşmüştür.İkinci küreselleşme dalgasından sonra ise oranlarda oldukça büyük sıçramalar görülmektedir.

2.A.b .SERMAYE AKIMLARI

İki küreselleşme dalgası arasındaki en önemli farklardan biri 1990'larda mali sermaye akımlarının artmasıdır.Kısa vadede kolay kazanç getiren spekülatif sermaye, istikrarsız yapısı nedeniyle güçlü mali sistemleri olmayan gelişmekte olan ülkeleri krizlere açık, riskli duruma getirmiştir.

19. yüzyılın sonundan 20. yüzyılın başlarına kadar merkezden çevre ülkelere sermaye ihracı olmuştur.Britanya'nın 1870'de ihraç edilen toplam sermayedeki payı %17'den 1913'de %33'e yükselmiştir.Yabancı sermaye ithal eden üçüncü dünya ülkelerine bakarsak 1974-84 döneminde net yabancı sermaye girişinin brüt sabit sermayeye oranı % 10-20 arasındadır. 1920'lerde sermaye akımları azalmış, Büyük Depresyondan itibaren gelişmekte olan ülkelere sınırlı sermaye gitmiştir. 1945-72 arasında giden sermaye çoğunlukla devlet ya da çok uluslu şirket yatırımları şeklindedir. 1972'de sonra küresel sermaye büyük önem kazanmaya başlamıştır.⁹

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ise 1914 'de 45 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.Bunun 20 milyar \$'lık kısmı Birleşik Krallık'tan, 9.5 milyar \$'lık kısmı Fransa'dan kaynaklanmıştır.Giden sermaye ise ABD ve Kanada'ya 9.5 milyar \$, Güney Amerika'ya 4.5 milyar \$, Hindistan'a 11.9 milyar \$, Avustralya'ya 1.7 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

⁹Kevin O'Rourke, 2001,'Globalization and Inequality :Historical Trends ', s.10.

Bugüne gelirsek, doğrudan yabancı yatırımlar 1990-1997'de 5.7 milyar \$'dan 59.5 milyar \$'a yükselmiştir. Bu rakamlar Hindistan ve Çin hariç 2.1 milyar ve 11.9 milyar \$'dır.¹⁰

2.A.C.GELİR EŞİTSİZLİĞİ

II. Dünya Savaşı sonrası 'altın çağ' yılları hariç, dünyada hep küresel eşitsizlik olmuş ve 1970'lerin ortasından itibaren artmıştır. İktisat tarihçisi Angus Maddison, 1820'de kişi başına gelir kriterine göre en zengin ülkelerin yoksullardan 3 kat daha zengin olduğunu, 1950'de bu oranın 1:15 olup, 1973'de 1:13'e indiğini, 1998'de 1:18'e çıktığını belirtmiştir¹¹.

19. yüzyılda nispeten azalan ulaşım maliyetleri, yeni dünyaya kitlesel göçler ve yeni dünyaya sermaye transferleri ile tanımlanan globalleşme, ülke içi gelir dağılımı üzerinde etkili olmuştur. Ancak küreselleşme ve gelir eşitsizliği ilişkisi ilgili ülkenin özelliklerine, faktör yoğunluğuna, ne kadar küreselleştiğine bağlı olarak değişmektedir. 1820-1950 arası, gelir eşitsizliğinin sürekli arttığı bir dönemdir. Uygulanan kalkınma politikalarında refah devleti hedeflenen 1950 ve 1970'li yıllarda azalan eşitsizlik, 1960 ve 1980'lerdeki politika değişiklikleri ile tekrar artış trendine girmiştir.

1820'lerde dünyadaki gelir eşitsizliğinin temeli ülke içi eşitsizlik olarak görülmekte iken 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkeler arasındaki eşitsizlik ağırlık kazanmıştır.¹²

3.YOKSULLAŞMA

¹⁰ J.Mitchi, J.G. Smith, a.g.e., 1995, s.2-3.

¹¹ Marc Lee, 2002, 'The Global Divide: Inequality in the World Economy', s.2.

¹² Bkz. O'Rourke, 2001, s:18-20.

Gelişmiş ekonomilerin ve bazı gelişmekte olan ülkelerin küreselleşme ile çok önemli kazanımları olmuştur. Ancak dünyanın az gelişmiş özellikteki büyük bölümünde, ticaretin serbestleşmesinin yanısıra, özellikle 1990'da hızla artan mali entegrasyon sonucu krizlere karşı duyarlılık ve mali kırılganlık artmış, krizler ciddi yoksullaşmaya neden olmuştur. Dünyada yoksulluğun mutlak anlamda artması ve ülkeler arasında ve ülke içinde gelir dağılımının düzeltilmemesi küreselleşme ile ilgili endişe ve eleştirileri arttırmıştır.

Yoksul kişi asgari yaşam standardına ulaşamayan birey olarak tanımlanabilir. Dünyada yoksullukla mücadele, II. Dünya Savaşı sonrasında beri Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Dünya Bankası ve Uluslararası Çalışma Örgütü gibi kurumların katkısıyla gündemde tutulmaktadır. İlk defa 1972 yılında Birleşmiş Milletler Yeni Dünya Düzeni adıyla bir dizi karar çıkarmış, bu yeni düzende gelişmekte olan ülkeler ve gelişmiş ülkeler arasındaki giderek açılan gelir ve yaşam kalitesi farkını azaltmak hedeflenmişti. Ancak, o dönemde Kuzey ve Güney ülkeleri olarak adlandırılan iki grup arasındaki farklılık bugüne kadar azaltılamamıştır.

Son 30 yıl dikkate alındığında, dünya gelirinden en yüksek payı alan %20'lik kesimin payının %70'ten %85'e çıktığı görülürken, en düşük payı alan %20'lik nüfusun payı %2.3'ten %1.4'e düşmüştür.

Dünyada yoksullaşma oranlarına bakacak olursak; günde 1 \$'ın altında gelire yaşayanlar 1987'de %28.3'den 1998'de %24'e, 2 \$'ın altında yaşayanlar ise 1987'de %61'den, 1998'de %56'ya düşmüştür. Bu sayılara Güney Sahara Afrika'sı, Doğu Avrupa ve Orta Asya dahil değildir. Günde 2 \$'ın altında yaşayan 2.8 milyar kişinin 1.9 milyarı, diğer bir deyişle dünyadaki yoksulların %59'u yeni gelişen piyasalarda, yani G-20 ülkelerinde yaşamaktadır. Bebek ölümleri, yaşam beklentisi ve yoksullukla mücadelede kaydedilen gelişmelere rağmen son 30 yılda 40'ın

üzerindeki az gelişmiş ülkede yaşayan 400 milyon kişide negatif ya da sıfıra yakın kişi başına gelir artışı kaydedilmiştir. İlerlemelere rağmen mutlak yoksulluğun arttığı görülmektedir¹³.

Dünya Bankasının 'milyenyum kalkınma hedefleri'ne göre düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşayan insan sayısının 1990'daki %28.3 oranından, 2015'de %14.2'ye düşürülmesi amaçlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda dünyada yoksulluk sınırının altında yaşayanların toplam nüfus içindeki oranları verilmiştir.

TABLO 2

	1987	1990	1993	1996	1998
Doğu Asya	% 33.01	%38.69	%29.82	% 19.03	% 19.56
D.A.Çin hariç	45.06	33.68	30.76	23.16	24.55
Doğu Avr., Orta Asya	7.54	16.19	25.34	26.08	25.60
L. Amerika, Karayipler	50.20	51.48	51.05	51.55	51.35
Orta Doğu,K.Afrika	18.93	14.49	13.62	11.40	10.76
G.Asya	45.20	44.21	42.52	42.49	40.20
Afrika'nın Sahra'nın altındaki bölümü	51.09	52.05	54.01	52.80	50.49

Kaynak:Weller,Scott,Hersh,2001,s.5

3.a. SERBEST TİCARETİN YOKSULLAŞMAYA ETKİSİ

Küreselleşmeyi savunanlar, gelişmekte olan ülkelerde yapılacak ticaret reformunun, ücretlerde esnekliğin azalması ve sektörler arasında işgücünün hareketliliğinin sınırlı olması nedeniyle, kısa vadede daha fazla işsizlik ve yoksullukla sonuçlanacağını

¹³ World Bank,2000, 'Poverty in an Age of Globalization',s:3-10.

belirtmektedir. Diğer yandan bir başka küreselleşme yanlısı görüş de etkin kaynak dağılımı nedeniyle kısa vadede büyüme oranlarının yükseleceğini ve bundan yoksul kesimin de yararlanacağını savunmaktadır. Oysa küreselleşme birçok kanaldan yoksullara zarar verebilmektedir.

Kısa dönemde piyasanın yabancı şirketlere açılması ile yurtiçi firmaların üzerinde rekabet baskısı artacak ve bir kısmı piyasadan çekilmek zorunda kalacaktır. Rekabet edememe ve işgücü piyasasındaki ücret katılıkları işgücünün, ticareti yapılan ve yapılmayan mal sektörleri arasında yeniden dağılımı zorlaştırmaktadır. Sonuçta hem işsizlik hem de yoksulluk artmaktadır. Uzun dönemde ise ülke verimli kaynaklarını daha etkin kullanabileceğinden büyüme oranının yükseleceği ve dolayısıyla yoksulluğun azalacağı savunulmaktadır. Ticaretin serbestleşmesi vasıflı işgücüne olan talebi, vasıfsızlar aleyhine azaltmakta ve böylece gelir dağılımını bozarak yoksulluğu arttırmaktadır. 1980'li ve 90'lı yıllarda, özellikle Latin Amerika ülkelerinde vasıflı işgücüne olan talep yüksek teknoloji kullanımı nedeniyle artmış ve vasıfsız işgücü istihdam dışı kalmıştır. Sonuçta, vasıflı ve vasıfsız işgücü arasındaki ücret farkı da açılmıştır.¹⁴

Acemoğlu ve Ventura 2002¹⁵, uluslararası ticaretin, yoksulluğu azaltarak, istikrarlı bir dünya gelir dağılımına yol açacağını savunmuştur. Uzmanlaşma ve ticaretin ülkedeki sermaye birikimine azalan geliri sağlayacağını ve dünya gelir dağılımının uluslararası ticarete serbestlik ve uzmanlaşmaya bağlı olarak şekilleneceğini belirtmiştir. Ticaret hadleri etkisiyle tüm ülkeler, farklı teknolojilere göre oluşmuş farklı gelir düzeylerinde, aynı oranda büyüyecektir.

¹⁴ Bkz, Agenor, 2002/Does Globalization Hurt the Poor? s.7-11,

¹⁵ Acemoğlu ve Ventura. 'The World Income Distribution', 2002.

Bu çalışmada uluslararası ticaretin büyümeyi hızlandıracağı ama ülkeler arasında eşitsizliğin aynı kalacağı, dolayısıyla serbestleşmenin genel anlamda yoksulluğu azaltacağı sonucu çıkmıştır.

Bhagwati ve Srinivasan (2002)¹⁶ ticaretin yoksulluğun azaltılması üzerindeki olumlu etkisini savunmuşlardır. Bir ülkenin ihracata dönük kalkınma stratejisi güdüyorsa, makroekonomik istikrar sağlaması gerektiğini ve istikrarın da düşük enflasyon demek olduğunu vurgulamışlardır. Bu şekilde yoksulları ticaret yoluyla olumlu etkileyecek bir kanalın daha ortaya çıkmış olduğunu çünkü enflasyonun en olumsuz etkilediği kesimin yoksullar olduğunu belirtmişlerdir.

Ravallion ve van de Walle (2002)¹⁷, Endonezya için yaptıkları çalışmada, ticarete serbestleşmenin yoksulluk üzerinde olumsuz etkisi olduğunu bulmuşlardır. Bu sonuçların, yoksulluğun nasıl tanımlandığına ve ölçüldüğüne bağlı olduğunu da belirtmişlerdir.

4. GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE KALKINMA

Kuznets'in¹⁸ gelir arttıkça, gelir dağılımının bozulacağına işaret eden hipotezi bugün birçok akademisyenden destek görmemektedir. Tam tersine kalkınma sürecinde adil gelir dağılımının büyümeyi arttıracaklarını ifade eden çalışmalar artmaktadır.

Kuznets'in hipotezine göre, kalkınmanın başlangıcında düşük gelir düzeylerinde, gelir dağılımı nispeten daha adildir. Daha sonra gelir artarken gelir eşitsizliği artmaya başlar. Kişi başına gelir sanayileşmiş ülkelerin düzeyine yaklaştıkça gelir

¹⁶ Bhagwati ve Srinivasan, Trade and Poverty in the Poor Countries', 2002.

¹⁷ Ravallion ve van de Walle, 'The Impact on Poverty and Food Pricing Reforms', 1991.

¹⁸ Kuznets, 'Economic Growth and Income Inequality in the World', 1955.

dağılımı düzelecek ve eşitsizlik azalacaktır.Kuznets'in bu ilişkisini zayıf bulup karşı çıkanlar olduğu gibi (örn. Deininger ve Squire¹⁹) birçok destekleyen de söz konusudur.Hatta bir görüşe göre, hükümetler gelir dağılımının düzelmesi yolunda gerekli önlemleri almamak için Kuznets'in 'doğal kanunlarının' geçerliliğinin kaçınılmaz olduğunu varsaymaktadırlar²⁰ .

Dünyadaki gelir eşitsizliği iki boyutlu olarak ele alınmaktadır.Birincisi, ülkelerin gelir düzeyleri arasındaki farklılığa işaret eden ülkeler arası eşitsizlik, diğeri ise bir ülkede gelir dağılımının bozukluğunun ifadesi olan, ülke dahilindeki farklı bölgeler arasındaki gelir eşitsizliğidir.Küreselleşme ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gelir düzeylerinin birbirine yakınlaşacağı teorik olarak savunulsa da uygulamada tartışmalar sürmektedir.

4.a. ÜLKELER ARASI GELİR EŞİTSİZLİĞİ

Son kırk yıldır hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerle ilgili iki trend dikkat çekmektedir.Birincisi ülkeler arasındaki gelir dağılımının giderek bozulmakta olduğudur.İkincisi ise en yüksek nüfusa sahip olanlar da dahil olmak üzere gelişmekte olan ülkeler yüksek büyüme, gelişmiş ülkeler ise düşük büyüme trendi göstermektedir.

Ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğinin azaldığı doğrultusunda sonuçlar veren çalışmalarda gelir, nüfusa göre ağırlıklandırılmış olup Çin ve Hindistan ele alınan ülkeler arasında yer almıştır.Ülke içi eşitsizliğin ise arttığı görülmektedir.Bunun sebebi iç savaşlar ve kronik makroekonomik dengesizlikler olmakla birlikte gelişmiş ülkelerle entegrasyona gitmede koyulan engeller de önemli rol oynamaktadır.Kuznets'in ters dönmüş U eğrisi birçok ülkede geçerli değildir.Gelir

¹⁹ Deininger,Squire, 'New Ways of Looking at Old Issues:Asset Inequality and Growth',(1998)

²⁰ Stewart,' Income Distribution and Development',2000, s:5.

eşitsizliği, büyüme oranının hem yükseldiği hem de düştüğü dönemlerde artabilmektedir. Ayrıca ticarete açıklıkla gelir eşitsizliği arasında da bir ilişki kurulamamaktadır²¹

Ülkeler arasındaki, gelir uçurumunun giderek azaldığını ya da tersine derinleştiğini ifade eden bazı çalışmalara örnekler verip kısaca değerlendirelim; Milanovic (2002)²²'a göre toplam gelirin dünyada dağılımı eşitsizdir. Özellikle 1988'de sonra bu eşitsizlik daha da artarak denge iyice bozulmuştur. Gini katsayısı ülkeler arası ve ülke içi eşitsizlikleri ifade eden bir ölçüdür. 1988'de 0.63 iken, 1993'de 0.66'ya yükselmiştir. 1993'de en varlıklı %5'lik grup dünya gelirinin 1/3'üne, en varlıklı %10'luk grup ise yarısından fazlasına sahip olmuştur. Alt %50'lik grup toplam gelirin %8.5'ini, en alt %10 ise %0.8'ini paylaşmaktadır.

Milanovic (2003)²³'de hem Gini hem de Theil indeksleri kullanılarak yukarıdaki sonuç teyid edilmiştir.

Dollar ve Kraay'in (2001)²⁴ çalışmasında yazarlar, ithalat ve ihracatın GSMH'ya oranına, yani ticaretin dışa açıklığına ve azalan tarifelere göre ülkeleri, 'küreselleşenler' ve 'küreselleşemeyenler' biçiminde sınıflandırmış ve 'küreselleşenler'in kişi başına GSMH'larının zengin ülkelere yakınlığını göstermişlerdir. Toplam dünya nüfusunun en yoksul %5'lik kesiminin geliri ve 80 ülkenin kişi başına geliri arasında yakınlaşma ilişkisi aramışlar, 40 yıllık veriler ile çalışarak, aralarında pozitif korelasyon bulmuşlardır. Sonuçta, küreselleşmenin yoksulların gelirleri üzerinde olumsuz etkisi olmadığını savunmuşlardır. İktisadi büyüme ve bunu destekleyen politika ve kurumların tüm toplumun ve dolayısıyla da

²¹ Bkz. World Bank, a.g.e., 2000, s:4.

²² Milanovic, B., (2002), 'True World Income Distribution'.

²³ Milanovic, B., (2003), 'The Two Faces of Globalization: Against globalization As We Know It'.

²⁴ Dollar, D., A., Kraay, (2001), 'Trade, Growth and Poverty', s:27.

en yoksul kesimin de yararına olduğunu belirtmişlerdir. Böylece, büyümeyi artırıcı politikalar aynı zamanda yoksulluğu azaltıcı politikalar olarak kabul edilmiştir.

Dollar ve Kraay'ın (2001) makalesi yoksulluğun tanımından verilere kadar çeşitli konularda eleştirilmiştir. Milanovic (2002)²⁵ Dollar ve Kraay'ı nüfusa göre ağırlıklı gelir ortalaması almaları ve Hindistan ile Çin'i de analize dahil etmeleri nedeniyle eleştirmiştir. Bu nüfusu çok kalabalık iki ülkenin 20 yıldır büyüdüğünden dolayı bilerek çalışmada örnek olarak alındığını ve çalışmanın hata payı barındırdığını ifade etmiştir.

Rodrik (2001)²⁶ Dollar ve Kraay'ın (2001) makalesi için yazdığı eleştiride teknik verilerle ilgili sorunlara işaret etmiş, çalışmaya dahil edilen örnek ülkeleri eleştirmiş, örnekler değişince sonuçların da değişeceğini savunmuştur. Milanovic gibi Çin'in 1980'lerin başında yüksek büyüme sürecine girmiş olduğunu ve ticarete serbestleşmeye 10 yıldan daha fazla bir zaman sonra gittiğini belirtmiştir. 1980'lerden 1995'e kadar Çin'de tarifelerin gelişmekte olan ülkelerin iki katı, sanayileşmiş ülkelerin dört katı olduğunu, 1996'da ortalama tarifelerin %26'ya ve sonra da %16'ya indirildiğini ifade etmiştir. Yazar benzer durumun Hindistan için de geçerli olduğuna işaret etmiş ve ticaret reformunun bu ülkede 1991-93 döneminde başladığını, 1980'ler de ise tarifelerin %80-90 civarında olup daha sonra ancak %40'lara indiğini belirtmiştir. Bu durumda, alınan verilerin, yanıltıcı sonuçlara neden olduğu öne sürülmektedir.

Quah (2002)²⁷ dünyanın nüfusu en kalabalık ülkeleri olan Çin ve Hindistan için bir çalışma yapmıştır. Çalışmada bu ülkelerde kişi başına gelir artarken, gelir

²⁵ Milanovic, (2002) a.g.e., s. 18.

²⁶ Rodrik, D., (2001), 'Comments on Trade Growth and Poverty by D. Dollar and A. Kraay', s; 19.

²⁷ Quah, D., (2002), 'One third of the World's Growth and Inequality'.

eşitsizliğin de sürekli artan bir trend izlediği, yoksulluğun ise büyüme ile birlikte mutlak anlamda azaldığı tespit edilmiştir.

Wade (2001)²⁸'de artan eşitsizlikler için benzer sonuçlara varılmıştır. Buna etki eden faktörlerin başında nüfusu çok kalabalık olan Hindistan ve Çin 'de gelir farklılıklarının hızla artması gösterilmiştir. Eşitsizliğin göstergesi olarak, dünyada en zengin %20'lik grubun ortalama geliri ile her ülkenin en yoksul %20'lik grubunun ortalama gelirinin oranının 5:1, bu iki ülkenin nüfusunun en yüksek gelir düzeyindeki %20'lik grubu ile dünyanın en yoksul %20'lik grubunun gelir oranının ise 25-30:1 olduğu sonuçları verilmiştir. Mali varlıklara bakıldığında, en zengin 200 kişinin gelirinin dünya nüfusunun %41'inin toplam gelirinden fazla olduğu belirtilmiştir.

Deininge ve Squire (1998)'de 48 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede gelir ve eşitsizlik arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunamamış ve kalan 4 ülkede de Kuznets'in ters dönmüş U ilişkisi yerine U şeklinde bir gelişme görülmüştür.

4.b.ÜLKE İÇİ GELİR EŞİTSİZLİĞİ

Cornia ve Kiiski (2001)²⁹ son 20 yılda 73 ülkeden 48'inde ülke içi eşitsizliğin arttığını göstermiş, bunun neoliberal politikalarla kaynaklandığını belirtmiştir. Bu 48 ülke, çalışmada ele alınan 73 ülkenin toplam GSMH'sının %73'ünü ve toplam nüfusun %59'unu kapsamaktadır. Bu dönem içinde 16 ülkede eşitsizliğin aynı düzeyde kaldığı, 9 ülkede ise azalma trendi gösterdiği bulunmuştur. Afrika ülkelerinde, Latin Amerika'da, Doğu Avrupa'da ve geçiş ekonomilerinde eşitsizliğin arttığı gözlemlenmiştir.

²⁸ Wade, R.H., (2001), Globalization, Poverty, Income Distribution: Does the Liberal Argument Hold?.

²⁹ Cornia, Kiiski, (2001), Trends in Income Distribution in the Post-World War II Period.

Milanovic³⁰'in kişi başına GSMH'lara dayalı uluslararası Gini katsayısı hesabına göre gelir eşitsizliği, 1960'ların ortalarında 1980'lerin başına kadar nispeten düz bir seyir izlerken, 1980'lerden sonra önemli artış göstermeye başlamıştır. Milanovic eşitsizliği ölçmede nüfus ağırlıklı GSMH ortalamalarını kullanmış, Çin ve Hindistan'ı dahil ve hariç tutarak iki ölçüm yapmış, Hindistan ve Çin dahil edilince eşitsizliğin azaldığı sonucuna varmıştır. Çin'de son 40 yıldır eşitsizliğin azaldığı, Hindistan'da ise son yıllarda artmakla beraber aynı düzeylerde kaldığı çıkmıştır. Çin listeden çıkartılırsa eşitsizlik son 40 yıldır aynı kalmakta, Hindistan çıkartılırsa eşitsizlikte artış görülmektedir.

Lundberg ve Squire (1999)³¹, bir ülkede liberalleşme politikaları uygulanmaya başlansa da farklı gelir grupları için farklı sonuçlar çıktığını, faydalarının yoksul kesimlere aktarılamadığını göstermişlerdir. Çalışmalarında en yoksul %40'lık nüfusun ticarete açıklık ve gelir artışından yararlanmadığı, serbestleşme ile yoksul kesimin geliri arasında negatif korelasyon, diğer gelir grupları ile ise pozitif korelasyon olduğunu göstermişlerdir. Ticaret hadlerindeki değişimin sosyal sınıf farklılıklarını derinleştirdiği, bu değişimlere yoksulların daha duyarlı olduğu ve kısa dönemde küreselleşmenin yoksulluğu ve eşitsizliği arttırdığı sonuçlarına varmışlardır. Dollar ve Kraay'in (2001) hesaplamaları ise Lundberg ve Squire'in sonuçlarının tersini vermektedir.

Bruno et.al,(1996)³² öngörülerinde büyümenin eşitsizlik üzerinde sistematik etkisinin olmadığını hesaplamışlardır. Gelir dağılımı bozulmadığından, mutlak yoksulluğun azaldığı sonucuna varmışlardır.

---

³⁰ Milanovic Branco,(2002) 'World Income Inequality in the Second Half of the 20th Century' .

³¹ Lundberg,Squire,(1999),The Simultaneous Evolution of Growth and Inequality

³² M.Bruno,M.Ravalion, L.Squire,'Equity and Growth in Developing Countries', (1996).

Santerelli ve Figini (2001:27)³³, ülke içi eşitsizliği ölçerken hem mutlak hem nisbi yoksulluk verileri ile çalışmışlardır.Serbest ticaret nisbi yoksulluğu etkilemezken, mutlak yoksulluk verileri farklı sonuç vermektedir.Dolayısıyla serbest ticaret ve yoksulluk ilişkisi ile ilgili kesin sonuca varılamamıştır.

5. SONUÇ

Küreselleşme neo liberal önermeyi kabul etmektedir ki bu önerme de küreselleşmenin kaynakların etkin dağılımını sağlayacağını ve koşulları yerine getiren ülkelerde hızlı büyüme ve kalkınmanın gerçekleşeceğini, sosyo-ekonomik sorunların tedrici olarak ortadan kalkacağını öne sürmektedir.

Ticaret ve sermaye akımları, ülkeler arasında standard kuralların uygulanması, üretim , bölüşüm ve pazarlamanın küreselleşmesi, ülkeleri hiç olmadığı kadar birbirine bağlamıştır.Ancak 1990'lı yıllarda dünyada iyice belirginleşen eşitsizlik ve yoksulluk küreselleşmenin sunduğu fırsatların içerdiği risklerden daha mı fazla olduğu konusunu giderek daha tartışmalı bir hale getirmiştir. Küreselleşme gelişmiş ülkelerin hem kaynak hem de hedef ülke olarak mal ve sermaye akımlarından ve global gelirden daha fazla pay almaları ile sonuçlanmıştır.

Entegrasyonun en belirgin tanımlayıcı özelliği tek fiyat kanunu yani ülkeler arasında mal ve üretim faktörleri fiyatlarının eşitlenmesidir.Bu süreçte ekonomide etkili kaynak tahsisi gerçekleşmekte ve teknolojinin yaygınlaşmasından yarar sağlanmaktadır. Teorik olarak ülkeler arasındaki eşitsizlikler bu faydaların sağlanmasına engel teşkil etmemektedir.Tersine tek fiyat kanunu altında entegrasyon (yani global anlamda işgücünün serbest dolaşımı olmadan mal ve

³³ Santerelli ve Figini, a.g.e., (2001),s.27

sermaye piyasalarının entegrasyonu) dünya çapında üretim faktörü fiyatlarının ve neticede hayat standartlarının eşitlenmesi anlamına gelir³⁴.

Gelişmekle olan ülkelere tek fiyat kanunu açısından bakarsak, toptan tüketici fiyat düzeyi reel kişi başına gelire doğru orantılıdır. Örneğin ABD'deki fiyat düzeyi birçok yoksul ülkeden 2.5 ile 5 kat daha fazladır. Fiyat düzeyleri farklı fiyatların yapısı etkilemektedir. Bu yapısal farklılıklara örnek verirsek; hizmetlerin nisbi fiyatı zengin ülkelerde yoksul ülkelere göre çok daha yüksektir, buna karşılık gıda maddelerinin fiyatları yoksul ülkelere zengin ülkelere göre çok daha yüksektir. Yapılan çalışmalar artan küreselleşmenin sanayileşmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında fiyatların yaklaşma sürecini hızlandırmadığını, ülkelerin zaten farklı olan gelir ve fiyat yapılarının birbirinden daha da uzaklaştığını göstermektedir. Bu durumda tek fiyat kanununun geçerli olduğunu söyleyemeyiz. Yoksul ülkelerin fiyat yapıları son 20 yıldır zengin ülkelere daha da uzaklaşmıştır. Gelir dağılımı açısından baktığımızda da eşitsizlikler düzelmeye yolunda görülmemektedir.³³

Küreselleşme yanlısı görüş yoksulluk ve gelir eşitsizliğini farklı ölçülere göre değerlendirmektedir. Dünyanın büyük bir bölümünün aşırı yoksullukla karşı karşıya olması kesin kötü bir durum olarak, kabul edilirken, eşitsizliğin ekonomik gelişmeye bir tehdit oluşturup oluşturmadığı konusu tartışmalıdır. Serbest mal ve sermaye hareketleri, yapılmış olan çalışmalarda hesaplandığı gibi, büyümeyi arttırmakta, bu artış da yoksulluğun azaltılması olarak algılanmaktadır. Ancak dünyada mutlak olarak yoksulluğun azalmadığı da bir gerçektir. Küreselleşmenin, gelir dağılımının olumsuz etkilemesi, gelir belirsizliği yaratması, yerleşmiş hayat standardını tehdit etmesi gibi olumsuz etkileri vardır.

34

Bkz. Rao, a.g.e., 1998, s.21.

35 Bkz. Rao, a.g.e., 1998, s.23

Sonuçta, neoliberal politikaların teorik temellerinin hem akademik çalışmalardaki uygulamalarla hem de dünyada yoksulluk ve gelir eşitsizliği ile ilgili görülen gerçeklerle tam olarak örtüşmediği görülmektedir. Gelişmekte olan ülkeler için küreselleşme bıçak sırtı bir durumdur; önemli fırsatlar yarattığı gibi ciddi bir tehdit de oluşturabilmektedir..

KAYNAKÇA

Accmoğlu, D.J.Ventura, (2002), 'The World Income Distribution', Quarterly Journal of Economics, 117(3), 659-94.

Agenor, Pierre-Richard, (2002), 'Does Globalization Hurt The Poor?', World Bank Policy Research Working Paper, No.2922.

Baldwin, Richard ,Philippe Martin.(1999), 'Two Waves of Globalization: Superficial Similarities, Fundamental Differences', NBER Working Papers, No.6904.

Bhagwati, J., T.N.Srinivasan, (2002), 'Trade and Poverty in the Poor Countries', American Economic Review, May.

Bruno, Michael, M.Ravallion, L.Squire, (1996), 'Equity and Growth in Developing Countries: Old and New Perspectives on the Policy Issues', World Bank Working Paper Series No. 1563.

Coraia, Giovanni Andea and Sampsa Kiiski, (2001), 'Trends in Income Distribution in the Post-World War II Period: Evidence and Interpretation', WIDER Discussion Paper No.69, Helsinki: UN WIDER.

Deininger ,L. Squire, (1998), 'New Ways of Looking at Old Issues: Asset Inequality and Growth', Journal of Development Economics Vol.57, 259-287.

Dollar, David, Aart Kraay, (2000), "Growth Is Good for the Poor," World Bank Policy Research Working Paper No. 2587.

Dollar, David, Aart Kraay ,(2001), "Trade, Growth, and Poverty," World Bank Policy Research Working Paper , No. 2615.

Dollar, David, (2001), 'Globalization, Inequality and Poverty since 1980', Development Research Group, World Bank.

Hoekman, B., C. Michalopoulos, M. Schiff, D. Tarr, (2001), 'Trade Policy Reform and Poverty Alleviation', World Bank Policy Research Working Paper No. 2733.

Kuznets, Simon, (1955), "Economic Growth and Income Inequality", American Economic Review, 45 (1), 1-28.

Lee, Marc, (2002), 'The Global Divide: Inequality in the World Economy', Canadian Centre for Policy Alternatives, Vol. 4, Number 2.

Lopez-Meija, Alejandro, (1999), 'Large Capital Flows: A Survey of the Causes, Consequences and Policy Responses, IMF Working Paper No. 17.

Lundberg Mattias, Lyn Squire, (1999), 'The Simultaneous Evolution of Growth and Inequality', mimeo.

Milanovic,Branco, (2002),'True world income distribution 1988 and 1993:First Calculations based on Household surveys alone, Economic Journal, Vol.112 (476),51-92.

Milanovic,Branco.,(2003),'The Two Faces of Globalization:Against Globalization As We Know It', 0303007, Economics Archive at WUSTLE .

Mitchi, J. J.G., Smith, (1995), 'Managing the Global Economy', 'Globalization and Human Development', Oxford University Press.

O'Rourke,Kevin, (2001),'Globalization and Inequality:Historical Trends', NBER Working Papers, No.8339.

Quah, Danny.,(2003), 'One third of the World's Growth and Inequality' in Theo Eicher and Steve Turnovsky (eds.) '*Growth and Inequality:Issues and Policy Implications*', MIT Press.

Rao, Mohan J.,(1998),'Development in a Time of Globalization' University of Massachussetts at Amherst, Working Paper Series Number 1.

Ravallion, Martin, Dominique van de Walle ,(1991), 'The Impact on Poverty of Food Pricing Reforms:A Welfare Analysis for Indonesia', Journal of Policy Modeling, 13(2),281-299.

Rodrik, Dani,(2000),'Comments on 'Trade,Growth and Poverty' by David Dollar and Aart Kraay', Harvard University.

Santerelli, Enrico, Paolo Figini(2002), 'Does Globalization Reduce Poverty?:Some Empirical Evidence for Developing Countries' in '*Globalization, Employment and Poverty Reduction*', eds. Lee Eddy , Marco Vivarelli, 2003, International Labour Office, Geneva.

Stewart, Frances, (2000), 'Income Distribution and Development'⁷,Queen Elizabeth House Working Paper Series,No.37.

Wade,Robert Hunter, (2001), 'Globalization, Poverty and Income Distribution:Does the Liberal Argument Hold?',London School of Economics, Development Studies Institute Working Paper No.33.

Weller,Christian,Robert E.Scott, Adam S.Hersh, (2001), Economic Policy Brief, Economic Policy Institute.

World Bank, Global Economic Prospects:Realizing the Development Promise of the Doha Agenda, (2004).

World Bank, 'Evaluating the Washington Consensus', DevNews Media Center,The, 13 January,2004.

World Bank Group, (2000),'Poverty in an Age of Globalization'.

Yeldan, Erinç, (2003), 'Neoliberalizmin ideolojik bir söylemi olarak küreselleşme', '*Küresel Düzen: Birikim, Devlet ve Sınıflar*'ın içinde, Derleyenler: A.H.Köse, F.Şenses, E.Yeldan, İletişim Yayınları.